

169 . Odorheiu Secuiesc | Județ: Harghita | Punct: Lok (tarla Kadicsfalvi-rét) | Anul: 2008

Anul: 2008

Cod RAN: 83142.19

Perioade: Preistorie, Evul Mediu

Epoci: Epoca bronzului, Epoca migrațiilor, Epoca medievală timpurie

Tipuri sit: descoperire izolată

Categorii sit: Domestic, Religios, ritual și funerar

Autori: Sófalvi András, István Asztalos, Zsolt Körösfői, Zsolt Nyárádi

Instituții: Muzeul "Haáz Rezső", Odorheiu Secuiesc, Muzeul Orășenesc "Molnár István", Cristuru Secuiesc, Muzeul Orășenesc "Molnár István", Cristuru Secuiesc, Muzeul "Haáz Rezső", Odorheiu Secuiesc

Raport

La Odorheiu Secuiesc, în punctul Lok (tarla „Kadicsfalvi rét”) în cursul anului 2007 periegezele efectuate și începutul lucrărilor de amenajare de teren a firmei SC AZCON SRL au evidențiat existența unei așezări întinse din sec. III-IV. Pregătirea cercetării arheologice preventive și săpătura propriu-zisă s-au realizat în mai multe etape, ținând cont că firma avea de gând construirea unui parc industrial pe o suprafață de 4 ha. Săpătura arheologică a fost executată de către Muzeul Haáz Rezső din Odorhei în colaborare cu arheologii altor muzee (Muzeul Molnár István din Cristuru Secuiesc) și studenți. Materialul arheologic a ajuns la muzeul din Odorhei.

Situl se plasează în partea nord-estică a orașului Odorheiu Secuiesc, pe malul drept al râului Târnava Mare, pe marginea luncii, plasat paralel cu râul, pe terenul satului Cădișeni, anexat orașului. Pe suprafața cercetată s-au putut observa depunerile de pietriș în urma inundațiilor a mai multor mii de ani vechime.

Având în vedere volumul muncii și orizontalitatea așezării, cercetarea nu s-a efectuat în secțiuni și carouri obișnuite, ci în suprafețe (având în fine 12), care au urmărit fazele de muncă ale lucrărilor din teren. Pentru complexe cercetate s-au efectuat desene independente, ale căror puncte au fost măsurate geodezic (SC CONUS SRL), iar pe baza desenelor digitalizate topografiei au realizat planul total al săpăturii. Pentru descoperiri am realizat o bază de date (fotografie, desen, text). În urma săpăturii arheologice au ieșit la iveală 682 de complexe (și aspecte arheologice), din care 19 bordeie, 2 cuptoare de ars ceramică, un cuptor de redus minereu de fier, o fântână, 2 morminte, celelalte fiind reprezentate de așa-numite cuptoare exterioare, ateliere adâncite în pământ, unități de șanțuri, construcții de suprafață, gropi de provizii, gropi de stâlpi.

90% din unitățile arheologice aparțin așezării din sec. III-IV, de tip Sântana de Mureș-Cerneahov, restul urmelor de locuire fiind databile din epoca bronzului mijlociu, cultura Wietenberg, iar celelalte însemnând mormintele de înhumăție ale culturii Noua, de la sfârșitul epocii bronzului, care erau acoperite cu platforme create din pietre de râu.

În timp ce amplasarea urmelor de așezare din epoca bronzului nu arată nici o structură (descoperirile culturii Wietenberg, în mare majoritate, se plasează pe malul râului), așezarea din sec. III-IV are o structură, o imagine de așezare bine gândită. Nu departe de râul Târnava erau construite atelierele (cele 2 cuptoare de ars ceramică și cuptorul de redus minereu) care necesitau multă apă, fiind totodată focare de incendiu. Bordeiele, în marea majoritate, erau plasate în șiruri de-a lungul unor „străzi”. Pe partea sud-estică a sitului erau săpate grămezile gropilor de provizii. Cauza acestor fenomene se poate căuta în straturile de humus destul de adânci în această parte, goții săpau rar adânc în depunerile de pietriș. Vorbind despre bordeie, în 16 cazuri am putut nota urmele unor construcții semiadâncite în pământ, având formă patrulateră, ziduri ridicate din bârne de lemn, țărui, cu nuiel împletite, care erau apoi căptușiți cu un strat gros de lut. În gropile bordeielor rotunjite se puteau constata 4 urme de stâlpi adâncite în cele patru colțuri, dar totodată avem exemple când s-au găsit 6 gropi de stâlpi (93 Ob.), având și cazuri în care construcția folosea numai 2,

în mijloc (655. Ob.). Față de nivelul suprafeței rezultată în urma decopertării, gropile bordeielor erau adâncite în pământ între 0,15-0,50 m, având mărimi în majoritate de 3 x 4 m (cel mai mic fiind de 3,10 x 3,30 m – 410 Ob., cel mai mare având o suprafață de 4,50 x 4,20 m – 625 Ob.). În două cazuri am descoperit numai vetrele caracteristice, urmele bordeielor nu s-a putut observa în urma apropierii lor de suprafața actuală (350, 430. Ob.). Locuința cu numărul 400 a fost una de suprafață, construită din bârne de lemn, fiind incendiată (am găsit pe vatră plasa de pescuit, pusă acolo probabil la uscat, fiind descoperite greutatele cilindrice); am putut face observații privind tehnica și elementele de construcție (totodată fiind cea mai mare locuință cu dimensiunile de 5,20 x 5 m). Bordeiu 625. În a doua fază a avut o fundație din pietre de râu. Am găsit astfel de urme pe cele trei laturi, pe acestea probabil era așezat zidul din bârne de lemn. Pe fundul gropilor bordeielor nu prea am reușit să separăm nivelul de călcare, de umplutura de după distrugerea lor. Urma podelei luite nu am reușit să o depistăm în nici un caz. Bordeiele, în afară de cel incendiat, erau curățate, materialul lor arheologic provenea secundar după distrugerea lor, sub formă de gunoi. Încălzirea acestor locuințe era realizată cu vetre construite din pietre de râu sau conglomerate, în unele cazuri sparte în bucăți. Între aceste pietre era pus humus negru, în majoritatea cazurilor aceste vetre fiind construite în colțul nord-estic al bordeiului. Groapa de foc era puțin adâncită față de nivelul de călcare al bordeiului, fiind lutuită, iar deasupra era construit interiorul vetrei, în formă de „U” întors. Intrarea locuințelor s-a putut observa în puține cazuri (de ex., intrarea bordeiului 22. era situată în colțul sud-estic), dar probabil în majoritatea cazurilor au fost construite vis-à-vis de vetre.

Mai ales în partea vestică a așezării am observat bordeie cu mai multe faze de construcție (625. Ob.) sau refăcute în totalitate (674, 678 Ob.), dar din suprapuneri și din materiale secundare puse în construcția vetrei (bucăți de pietre, fragmente ceramice) au putut distinge bordeiele mai târzii. În separarea fazelor așezării, un ajutor ar fi orientarea bordeielor, totodată prelucrarea și compararea materialului arheologic al acestora. Un loc aparte, însemnat, în cercetarea așezării ocupă cele două cuptoare de ars ceramică. Ob. 1 avea focarul divizat în două părți (grătarul perforat era sprijinit pe pietre fasonate). Am cercetat placa grătarului perforat, prăbușit în interior, și totodată materialul ceramic distrus la ultima ardere (vase deformate, sparte în timpul arderii). Calota cuptorului a fost construită din solul lutos din împrejurime, așa cum a rezultat din analiza geologică. Complexul se compune dintr-o construcție care reprezenta atelierul adâncit în pământ al cuptorului; printre materialele ceramice din același strat (cel din ultima ardere) am găsit vasele fine, modelate la roata rapidă, la fel și cele grosiere lucrate cu mâna. Analiza științifică a dovedit că ceramica fină și grosieră a fost arsă la aceeași temperatură, indicând stratigrafia arheologică. Acest cuptor a avut 2 (3) faze de folosință. După ieșirea din funcție a cuptorului, groapa lui de atelier cu dimensiuni însemnate a fost folosită ca groapă de gunoi, iar din umplutura acestuia, în urma restaurării, a rezultat un vas de provizii întregit, de tip Krausengefäss. La celălalt cuptor de ars ceramică (8.ob) au rămas intacte cele două tuburi ale praefurniumului, având o lungime aproximativă de 1 m. Peretele despărțitor în acest caz era realizat din pietriș și lut.

Cuptorul de redus minereu a fost descoperit la partea cea mai sudică a așezării. În groapa atelierului adâncit în pământ am găsit foarte multă zgură de fier, lupe de fier și minereu de fier. Topirea minereului a fost executată într-un cuptor săpat în partea sudică a complexului, având dimensiuni reduse, cu o calotă subțire (255. Ob.), fiind demontate după sfârșitul procesului de reducere. În urma ultimului proces de topire am descoperit o formă de suprafață având un diametru de cca. 0,35 m, compusă din cenușă, pietriș și carbonați.

Pe suprafața așezării din sec. III-IV, sporadic, am găsit cuptoare exterioare cu roluri casnice, construite din lut și pietre (de ex. Ob. 415.). Pe suprafața cercetată am găsit numai o singură fântână sau cisternă de apă. În mijlocul așezării am descoperit mai multe gropi similare în adâncime, formă și caracter (având forme dreptunghiulare cu colțuri rotunjite), al căror funcție nu am putut-o încă determina.

Materialul arheologic ieșit la suprafață constă în mare procentaj din material ceramic, ceramica fiind modelată la roata de olar (înceată și rapidă), având nuanțele de culori ale roșului și cenușiului, formele fiind caracteristice epocii. Sunt vase realizate dintr-o pastă mai bine frământată, omogenă. Cuprind o gamă variată de forme, de la imitația paharelor de sticlă până la marile vase de provizii. Oalele, în general, sunt nedecorate sau prezintă un decor simplu, cu linii incizate sau linii în zig-zag lustruite. Cănille sunt tipuri de vase realizate din pastă fină având marginea îngroșată, pântec bombat și fund profilat. Cele mai semnificative tipuri de

vase ale culturii sunt vasele de provizii. Sunt cunoscute în literatura de specialitate sub termenul de „Krausengefäss”. Interesant este tipul de ceramică provenită din cuptorul de ars ceramică, având culoare roșiatică, cu două torți, pântec bombat, buză strâmtă, care era folosit probabil la depozitarea lichidelor.

Ceramica făcută cu mâna era realizată dintr-o pastă poroasă, culorile variind între diferitele nuanțe de cenușiu, roșiatic. Are două forme destul de des întâlnite: oalele, care au marginea răsfântă puțin în afară, corpul mai mult sau mai puțin zvelt și fund plat. Se întâlnesc atât variante nedecorate cât și unele decorate pe umăr cu linii incizate, benzi de linii în valuri, sau împunsături alveolare în jurul fundului. Ceștile sunt vase de mici dimensiuni cu pereți oblici și fund plat. În majoritatea cazurilor decorul este realizat printr-o serie de împunsături alveolare făcute cu degetul, situate de jur împrejurul fundului, dar există și vase nedecorate.

Gunoiul menajer constă în mare parte din oase de animale, din a căror analiză rezultă cunoașterea speciilor domesticite și a celor consumate și totodată poate reflecta obiceiurile alimentare.

Pietrele prelucrate (pietrele de moară, râșnițe, ascuțitoare), descoperite în mare număr, sunt mărturiile vieții de atunci. La fel și obiectele confecționate din oase, care sunt dovada experienței meseriașilor, ca și frumoasele piese ale culturii materiale. Obiectele din fier sunt lame de cuțite, vârfuri de săgeți, vârf de lance, diferite cuie, ac. S-a mai găsit o brățară deschisă din sârmă din argint, cu capete îngroșate.

Pe parcursul săpăturii au ieșit la iveală doi piepteni aproape întregi și încă două fragmente provenite din doi piepteni diferiți: un mâner semicircular, ornamentat cu benzi de linii în val, și o placă cu dinți tăiați vertical. Din patru exemplare am identificat trei tipuri diferite: piepten cu mâner semicircular și marginile plăcilor cu dinți verticali (tip 1), piepten cu mâner semicircular și marginile exterioare ale plăcilor cu dinți tăiați oblic (tip 2), piepten cu mâner semicircular și aripi laterale (tip 3). Pieptenele de tip 1 și tip 2 datează din sec. III-IV p. Chr.: se cunosc în așezarea de tip Chilia-Militari de la Târgușor¹, din cultura Przeworsk datați din sec. III p. Chr. în arealul culturii Sântana de Mureș-Cerneahov (se găsesc de obicei în partea sa vestică).² În Transilvania, pe baza cimitirului de la Fântânele-Raț, se poate data pe la sfârșitul secolului IV d. Chr.³ Pieptenul de tip 2 este folosit mai puțin decât tipul 1.⁴ S-a păstrat mânerul unui piepten cu formă semicirculară și aripi laterale. Pieptenii de acest tip sunt relativ frecvenți în complexe din aria vestică a culturii Sântana de Mureș-Cerneahov, fiind datați de obicei în a doua jumătate a secolului al IV-lea.⁵ Plăcile exterioare ale pieptenilor sunt decorate cu incizii și împunsături.

Cele patru fibule de bronz care au ieșit la iveală reprezintă trei tipuri diferite. Două fibule de bronz cu piciorul întors și înfășurat se datează pe larg în sec. III-IV. La una dintre ele s-a păstrat resortul, de aceea am putut stabili varianta: resort scurt în formă de arbaletă, databilă pe la jumătatea secolului al IV-lea.⁶ Un alt tip de fibulă este cea cu portagrafă fixă, cu corpul în bandă, portagrafă realizată prin îndoirea laterală a piciorului. Fibule de acest tip apar relativ rar în aria culturii Sântana de Mureș-Cerneahov și sunt datate în cursul secolului al IV-lea.⁷ Fibula, realizată dintr-o singură bucată, din bandă de bronz este un tip rar răspândit în cultura Sântana de Mureș-Cerneahov⁸ și este datată pe la sfârșitul secolului al IV-lea.⁹

Pe baza datării fibulelor, respectiv a pieptenilor, încadrarea cronologică a așezării de la Odorheiu Secuiesc-Alsólok se poate plasa în faza C3-C3/D110 al culturii.

Prin cunoașterea detaliilor cercetate al așezării se poate realiza reconstituirea expozițională a unor societăți rurale din sec. III-IV, cea ce avem de gând să efectuăm în viitorul apropiat.

Informații suplimentare online

[Raportul 4171 din cronică.cimec.ro](#)

[Localizare pe hartă, folosind Mapserver Cimec.ro](#)
